

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фінансів**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету

д.е.н., професор Анатолій ДІБРОВА
“20” травня 2022 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри фінансів
Протокол №9 від «13» травня 2022 р.
Завідувач кафедри

д.е.н., професор Надія ДАВИДЕНКО

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП _____
д.е.н., доцент кафедри фінансів
Юлія НЕГОДА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІНАНСИ»

**ОС «Бакалавр» (скорочений термін навчання)
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

Розробник: Мрачковська Н.К., к.е.н., доцент

1. Опис навчальної дисципліни ФІНАНСИ

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Галузь знань	07 «Управління і адміністрування (шифр і назва)	
Спеціальність	072 «Фінанси, банківська справа і страхування» (шифр і назва)	
Освітній рівень	Бакалавр (бакалавр, спеціаліст, магістр)	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	210	
Кількість кредитів ECTS	7	
Кількість змістових модулів	7	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	_____ (назва)	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	1	
Семестр	1	
Лекційні заняття	45 год.	.
Практичні, семінарські заняття	45 год	
Лабораторні заняття	-.	.
Самостійна робота	120 год.	
Індивідуальні завдання	.	.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	6 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у майбутніх фінансистів системи спеціальних знань та вмінь з проблем розвитку та сучасного стану фінансової системи.

Завданнями дисципліни є формування цілісної системи знань про суть і форми прояву фінансів, механізм функціонування фінансових відносин та їх оптимізацію у суспільстві, склад і структуру фінансової системи, сукупність фінансових органів та інститутів, засади формування і функціонування окремих сфер і ланок фінансової системи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни фахівець з фінансів повинен:

знати: суть, функції і складові фінансів, історію розвитку фінансової науки, будову та основні ланки фінансової системи, принципи і завдання фінансової політики, основні ланки державних фінансів, організацію фінансів підприємницьких структур, складові фінансового механізму, оподаткування і страхування як специфічні підсистеми фінансів, призначення та структуру фінансового ринку, теоретичні основи фінансового менеджменту та економічну природу міжнародних фінансів;

вміти: показати роль фінансів у системі відтворення; аналізувати сучасну фінансову політику держави та виявляти її вплив на економіку; моделювати нормальну та кризову фінансові ситуації; будувати моделі фінансових відносин та управління фінансовою системою, визначати джерела фінансових ресурсів підприємств і держави, розкрити взаємозв'язок фінансів держави, підприємств і населення; виявити фактори формування фінансового результату підприємства; моделювати грошові потоки в сферах державних фінансів та в страхуванні; аналізувати державний бюджет; будувати грошові потоки у сфері міжнародних фінансів та фінансового ринку.

1. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

СУТНІСТЬ, ІСТОРІЯ ТА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Тема лекційного заняття 1.

Сутність фінансів, їхні функції та роль у суспільстві.

Етимологія (походження) слова «фінанси». Економічні передумови та історичний аспект виникнення фінансів. Фінанси – специфічна форма суспільних відносин, їх взаємозв'язок з іншими елементами економічної системи. Фінанси як загальнотеоретичний рамковий курс. Сутність фінансів та їх функції. Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин. Об'єкт та суб'єкти фінансових відносин. Фінанси як регулятор економічних та соціальних процесів у суспільстві. Підвищення ролі фінансів у ринкових умовах.

Тема лекційного заняття 2.

Генезис і еволюція фінансів та фінансової науки.

Фінансова наука, її структура. Предмет і методи фінансової науки. Моделі фінансових відносин у суспільстві. Фінанси античного світу. Зародження фінансової науки як складової політичної економії: італійський меркантилізм. Досягнення наукових шкіл XVII – XVIII ст. (німецькі фінансисти - камералісти, французькі фізіократи) у розвитку науки про фінанси XIX ст. - період остаточного виділення фінансової науки з політекономії. Західна наука XX ст.: від кейнсіанства до соціально – ринкового господарства. Основні напрями фінансової науки XXI ст. Нобелівські лауреати в галузі фінансів XX-XXI ст.

Тема лекційного заняття 3.

Становлення та розвиток фінансової науки в Україні

Розвиток фінансів доби Київської Русі (X ст.) та Запорізької Січі (XVI – XVII ст.). Найбільш вагомі здобутки російських та українських вчених XIX ст. у галузі фінансів. Розвиток фінансової науки у незалежній Україні.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ФІНАНСОВА СИСТЕМА, ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА, ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ТА ФІНАНСОВЕ ПРАВО.

Тема лекційного заняття 4.

Фінансова система.

Сутність фінансової системи і принципи її структура. Внутрішня будова фінансової системи. Організаційна структура фінансової системи держави. Державне регулювання фінансових відносин. Система управління фінансами в Україні. Функції основних суб'єктів управління фінансами в Україні: Міністерство фінансів України, Контрольно-ревізійні служби, Державна податкова адміністрація, Державне казначейство, Рахункова палата, Пенсійний фонд та ін. фонди загальнодержавного соціального страхування. Національний банк України, Державний комітет з цінних паперів та фондового ринку, Міжбанкківська валютна біржа. Асоціація страховиків України.

Тема лекційного заняття 5.

Фінансова політика і фінансовий механізм.

Сутність, види і значення фінансової політики. Складові фінансової політики держави. Форми і методи реалізації фінансової політики та її складових у різних сферах економіки та фінансів. Поняття фінансового механізму, його елементи та роль у реалізації фінансової політики держави.

Методи, важелі та інструменти фінансового механізму, їх сутність та характеристика. Фінансове забезпечення та його методи. Фінансове регулювання і його методи та інструменти.

Тема лекційного заняття 6.

Фінансове право і фінансове законодавство

Значення фінансового права у здійсненні фінансової політики і фінансового механізму. Фінансове право як галузь публічного права, його предмет. Методи фінансово – правового регулювання. Суб'єкти фінансового права. Поділ фінансового права (загальна і особлива частини). Фінансове законодавство: Конституція України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс, ЗУ «Про систему оподаткування», ЗУ «Про місцеві податки і збори», ЗУ «Про страхування», ЗУ «Про фондовий ринок», та ін.

Тема лекційного заняття 7.

Фінансова безпека держави.

Об'єктивна необхідність розробки проблем підвищення національної, економічної і фінансової безпеки. Походження і сутність економічної безпеки, її суб'єкти і об'єкти. Категорійний апарат економічної безпеки. Індикатори фінансової безпеки та її порогові значення для України. Механізми фінансової безпеки. Фінансова криза: причини виникнення, Фінансові кризи ХХІ ст. в світі та Україні. Шляхи локалізації і подолання фінансових криз.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

ЛАНКИ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА . ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Тема лекційного заняття 8.

Державні фінанси. Бюджетна система. Бюджет держави. Бюджетний процес. Класифікація державних фінансів за доходами та видатками. Бюджетна система як складова державних фінансів. Бюджетна система України. Міжбюджетні відносини та їх регулювання. Міжбюджетні трансферти. Бюджет як економічна і правова категорія. Місце і роль бюджету в загальній системі фінансових відносин. Державний бюджет та його структура. Доходи та видатки державного та місцевих бюджетів Бюджетний процес та його складові. Процедура бюджетного планування. Процедура прийняття Державного бюджету. Організація виконання державного бюджету. Контроль за виконанням Державного бюджету. Напрями вдосконалення бюджетного процесу в Україні.

Тема лекційного заняття 9.

Податки. Податкова система.

Економічна природа податків і їх економічна сутність. Місце податків у наповненні бюджетів. Функції та класифікація податків. Податкова політика. Податкова система: науково-обґрунтовані принципи формування. Елементи системи оподаткування. Характеристика основних податків податкової системи України: податок на додану вартість, акцизний збір, податок на прибуток підприємства, фіксований сільськогосподарський податок, податок з доходів фізичних осіб, єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва. Становлення та розвиток податкової системи України. Адаптація податкового законодавства України до стандартів країн з розвинутою економікою.

Тема лекційного заняття 10.

Державний кредит та державний борг

Передумови існування державного кредиту. Економічна сутність державного кредиту. Роль кредиту у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави і покритті бюджетного дефіциту. Форми державного кредиту: ощадна справа, випуск державних цінних паперів. Види державних цінних паперів та їх погашення. Економічний зміст державного

боргу. Структура державного боргу та механізм його формування. Способи коригування державного боргу. Методи управління державним боргом України.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ФІНАНСИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА БЮДЖЕТНЕ ВИРІВНЮВАННЯ

Тема лекційного заняття 11.

Місцеві фінанси.

Територіальна громада: поняття, функції, роль, правовий статус. Місцеві фінансові інститути. Сутність місцевих фінансів та причини їх виникнення. Функції місцевих фінансів. Доходи та видатки місцевих бюджетів. Зарубіжний досвід забезпечення самостійності місцевих бюджетів і можливості його використання в Україні .

Тема лекційного заняття 12.

Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання

Державна регіональна фінансова політика: поняття, цілі, завдання. Поняття вертикальних і горизонтальних дисбалансів та фінансового вирівнювання. Об'єктивна необхідність фінансового вирівнювання. Правові засади й організація бюджетного вирівнювання в Україні. Зарубіжний досвід фінансового вирівнювання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. СТРАХУВАННЯ, СТРАХОВИЙ РИНОК ТА СОЦІАЛЬНЕ ДЕРЖАВНЕ СТРАХУВАННЯ

Тема лекційного заняття 13

Страхування. Страховий ринок.

Класифікація ризиків та їх страхування. Економічна природа та призначення страхування. Особливості фінансових відносин у сфері страхування. Функції страхування. Система страхових фондів. Суб'єкти та об'єкти. Види та форми страхування. Страхування майна юридичних і фізичних осіб, його види і форми. Перестрахування в забезпеченні сталості страхових операцій. Доходи і витрати страховика. Формування страхових тарифів. Актуарні розрахунки. Фінансові результати страхових операцій, їх розподіл та використання. Ринок страхових послуг та його характеристика. Розвиток страхової справи в Україні.

Тема лекційного заняття 14.

Соціальні позабюджетні фонди.

Система централізованих фондів цільового призначення. Принципи організації централізованих фондів фінансових ресурсів. Досвід країн з ринковою економікою в наданні соціальних гарантій населенню. Пенсійний фонд: джерела формування та напрями використання. Фонд соціального страхування на випадок тимчасової непрацездатності: джерела формування та напрями використання. Фонд соціального страхування на випадок безробіття: джерела формування та напрями використання. Фонд соціального страхування від нещасних випадків: джерела формування та напрями використання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6. Фінанси суб'єктів господарювання та домогосподарств

Тема лекційного заняття 15.

Фінанси суб'єктів господарювання.

Сутність фінансів комерційних підприємств і організацій. Основні принципи організації фінансів підприємств. Фінансові взаємовідносини підприємства: внутрішні та зовнішні.

Грошові потоки, що їх обслуговують. Фінансові ресурси підприємства та їх класифікація. Фонди фінансових ресурсів підприємства. Фінансове забезпечення відтворення

основних фондів. Формування і використання оборотних активів. Формування і використання необоротних активів Фінансові результати діяльності підприємств. Доходи і видатки підприємства. Поняття фінансової діяльності підприємства та її види. Особливості організації фінансів акціонерних товариств. Особливості організації фінансів малих підприємств

Тема лекційного заняття 16.

Фінанси домогосподарств

Фінансові ресурси домогосподарств та їх структура. Бюджет домогосподарств. Джерела формування фінансових ресурсів домогосподарств. Напрями використання фінансових ресурсів домогосподарств. Форми інвестиційної діяльності домогосподарств. Фінансові операції громадян з комерційними банками.

Тема лекційного заняття 17. Фінансовий менеджмент.

Теоретичні основи фінансового менеджменту. Види призначення та функції фінансового менеджменту: бюджетний менеджмент; фінансовий менеджмент підприємницьких структур та фінансово-кредитних установ; податковий менеджмент.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7.

ФІНАНСОВИЙ РИНОК І МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ

Тема лекційного заняття 18.

Фінансовий ринок

Сутність, призначення, функції та структурування ринку за різними ознаками Види діяльності на ринку цінних паперів. Характеристика суб'єктів фінансового ринку. Фінансові інструменти як об'єкти фінансового ринку .Ринок фінансових послуг в Україні та його характеристика.

Тема лекційного заняття 19.

Міжнародні фінанси

Економічна природа міжнародних фінансів. Поняття, призначення та функції міжнародних фінансів Міжнародні фінансові потоки. Міжнародні розрахунки та валютне регулювання. Фінанси міжнародних організацій. Міжнародні фінансові інститути. Міжнародний фінансовий ринок.

Регулювання міжнародних фінансів. Структурні зміни міжнародної фінансової системи в умовах глобалізації. Економічна природа міжнародних фінансів.

Тема лекційного заняття 20.

Фінанси країн з розвинуеною ринковою економікою

Еволюція та сучасні риси фінансових систем країн з розвинуеною ринковою економікою. Характеристика фінансових систем США, Німеччини, Великої Британії, Франції, Японії та Скандинавських країн.

Тема лекційного заняття 21.

Фінанси Європейського Союзу.

Етапи економічної інтеграції в Європі. Фінансова політика в контексті поглиблення європейської інтеграції. Особливості організації фінансів Європейського Союзу та його бюджет. Гармонізація податкової політики в рамках ЄС Міжнародна валютна політика. Роль фінансових інститутів ЄС у формуванні єдиної фінансової політики.

**3. Структура навчальної дисципліни
«Фінанси»
для ОС «Бакалавр» скороченого терміну навчання**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1.												
Сутність, історія та розвиток фінансової науки в Україні та світі												
Тема 1. Сутність фінансів, їхні функції та роль у суспільстві	11	2	2			7						
Тема 2. Генезис і еволюція фінансів та фінансової науки	10	2	2			6						
Тема 3. Становлення та розвиток фінансової науки в Україні	9	2	2			5						
Разом за змістовим модулем 1	30	6	6			18						
Змістовий модуль 2.												
Фінансова система, фінансова політика, механізм, право та безпека.												
Тема 4. Фінансова система	9	2	2			5						
Тема 5. Фінансова політика і фінансовий механізм	9	2	2			5						
Тема 6. Фінансове право та фінансове законодавство	8	-	-			8						
Тема 7. Фінансова безпека	9	2	2			5						
Разом за змістовим модулем 2	35	6	6			23						
Змістовий модуль 3.												
Ланки державних фінансів та їх характеристика. Податкова система												
Тема 8. Державні фінанси. Бюджетна система. Бюджет держави. Бюджетний процес.	9	2	2			5						
Тема 9. Податки, податкова система	10	2	2			6						
Тема 10. Державний		2	2			6						

кредит і державний борг	10											
Разом за змістовим модулем 3	29	6	6			17						
Змістовий модуль 4. Фінанси місцевих бюджетів та бюджетне вирівнювання												
Тема 11. Місцеві фінанси	9	2	2			5						
Тема 12. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання	9	2	2			5						
Разом за змістовим модулем 4	18	4	4			10						
Змістовий модуль 5. Страховання, страховий ринок ,соціальне державне страхування												
Тема 13. Сутність та призначення страхування, його принципи та функції	10	2	2			6						
Тема 14. Страховий ринок	10	2	2			6						
Тема 15. Соціальні позабюджетні фонди	7	2	2			3						
Разом за змістовим модулем 5	27	6	6			15						
Змістовий модуль 6. Фінанси суб'єктів господарювання та домогосподарств												
Тема 16. Фінанси суб'єктів господарювання	10	2	2			6						
Тема 17. Фінанси домогосподарств	10	2	2			6						
Тема 18. Фінансовий менеджмент	9	2	2			5						
Разом за змістовим модулем 6	29	6	6			17						
Змістовий модуль 7. Фінансовий ринок і міжнародні фінанси												
Тема 19. Фінансовий ринок	13	4	4			5						
Тема 20. Міжнародні фінанси	11	3	3			5						
Тема 21. Фінанси країн з розвинутою ринковою економікою	9	2	2			5						
Тема 22. Фінанси Європейського Союзу	9	2	2			5						
Разом за змістовим	42	11	11			20						

модулем 7												
Усього годин	210	45	45				120					

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачено навчальним планом	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність фінансів, їхні функції та роль у суспільстві.	2
2	Генезис і еволюція фінансів та фінансової науки.	2
3	Становлення та розвиток фінансової науки в Україні	2
4	Фінансова система.	2
5	Фінансова політика	2
6	Фінансовий механізм	2
7	Фінансове право і фінансове законодавство	2
8	Фінансова безпека	2
9	Державні фінанси. Бюджетна система. Бюджет держави. Бюджетний процес.	2
10	Податки. Податкова система.	2
11	Державний кредит і державний борг	2
12	Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм та бюджетне вирівнювання.	2
13	Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання	2
14	Страховання.	2
15	Страховий ринок.	2
16	Соціальні позабюджетні фонди.	2
17	Фінанси суб'єктів господарювання	2
18	Фінанси домогосподарств	2
19	Фінансовий менеджмент	2
20	Фінансовий ринок	2
21	Міжнародні фінанси	2
22	Фінанси Європейського Союзу	2
23	Фінанси країн з розвинутою ринковою економікою	1

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено навчальним планом	
2		

Форми роботи:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- самостійна робота з підручниками та періодичними виданнями;
- опрацювання законодавчих та інструктивно-нормативних матеріалів;
- робота зі словником термінів з курсу «Фінанси» ;
- аналіз статистичних матеріалів;
- робота з опорним конспектом з курсу «Фінанси»;
- опрацювання тестів для самостійного вивчення та самоконтролю з курсу «Фінанси».

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Фінанси як економічна категорія.
2. Роль фінансів у процесі розширеного відтворення.
3. Історичний аспект розуміння суті фінансів.
4. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.
5. Призначення фінансів та їх ознаки.
6. Функції фінансів.
7. Моделі фінансових відносин у суспільстві.
8. Схема фінансових відносин у суспільстві.
9. Види фінансів та їх взаємозв'язок.
10. Поняття „ фінанси ”, „ гроші ”, „ фінансові ресурси ”. Відмінні та спільні риси.
11. Предмет фінансової науки.
12. Внесок вчених економістів 17-19 ст. у розвиток фінансів.
13. Внесок фізіократів у розвиток фінансової науки.
14. Внесок А. Сміта у розвиток фінансів.
15. Розвиток фінансової науки в Росії.
16. Фінансова наука в Україні.
17. Сучасна світова наукова думка.
18. Суть фінансової системи.
19. Організаційна структура фінансової системи.
20. Органи управління фінансовою системою України.
21. Міністерство фінансів та його функції.
22. Національний банк України та його функції.
23. Державне казначейство та Рахункова палата ВРУ та їх функції.
24. Органи фінансового контролю та їх функції.
25. Сфери та ланки фінансових відносин.
26. Визначення та мета фінансової політики.
27. Фактори впливу на фінансову політику.
28. Завдання і принципи фінансової політики.
29. Форми і методи реалізації фінансової політики.
30. Поняття фінансової безпеки держави та показники, що її характеризують.
31. Роль інфляції та методи її регулювання в системі забезпечення фінансової безпеки.
32. Фінансова криза та принципи її виникнення.
33. Шляхи локалізації фінансової кризи.
34. Суть державних фінансів.
35. Фінансові відносини у сфері державних фінансів.
36. Призначення і соціально-економічна суть бюджету.
37. Суть бюджетного устрою.
38. Розподіл доходів і видатків між ланками бюджетної системи.
39. Зміст і призначення державного бюджету.
40. Джерела доходів Державного бюджету.
41. Фінансові ресурси держави.
42. Державний кредит як специфічна ланка державних фінансів.
43. Джерела погашення позик.
44. Управління державним боргом.
45. Способи коригування позикової політики держави.
46. Обслуговування внутрішнього та зовнішнього боргу України.
47. Основна термінологія, пов'язана з платежем держави.
48. Основні елементи системи оподаткування та їх характеристики.

49. Податкові ставки та їх класифікація.
50. Класифікація податків.
51. Податкова система та вимоги до її побудови.
52. Податкова система України.
53. Функції податків.
54. Оцінка податкової системи України.
55. Основні положення податкової реформи.
56. Склад і структура видатків держбюджету.
57. Доходи та видатки Пенсійного фонду.
58. Роль податків в економічній системі держави.
59. Податкова робота та податкова служба.
60. Цінні папери держави та їх класифікація.
61. Принципи організації державних централізованих фондів соціального страхування.
62. Загальні риси сучасних податкових систем зарубіжних країн.
63. Позабюджетні фонди органів місцевого самоврядування.
64. Фінансове регулювання як підсистема фінансового механізму.
65. Фінансові важелі та їх характеристика.
66. Суть фінансового механізму.
67. Призначення фінансового механізму.
68. Структура фінансового механізму.
69. Форми фінансового забезпечення.
70. Фінансові відносини суб'єктів господарювання.
71. Грошові потоки підприємства.
72. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства.
73. Витрати та доходи підприємства.
74. Класифікація страхування.
75. Система соціального та медичного страхування.
76. Страховий ринок, його характеристика.
77. Розвиток страхової справи в Україні.
78. Фінансові резервні фонди.
79. Економічна природа страхування.
80. Класифікація ризиків та їх страхування.

КОМПЛЕКТИ ТЕСТІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТАМИ

1. Об'єктами фінансових відносин є:

- а) прибуток, податки, цінні папери;
- б) валовий суспільний продукт і національний дохід;
- в) грошові доходи;
- г) держава, підприємства, громадяни;
- д) надходження від державних позик.

2. Розподільна функція фінансів виявляється шляхом:

- а) проведення заходів фінансового впливу;
- б) виконання керівних рішень фінансової служби;
- в) розподілу та перерозподілу всіх грошових надходжень;
- г) концентрації фінансових ресурсів.

3. Централізовані фінанси це:

- а) грошові відносини, що опосередковують кругообіг грошових фондів підприємств;
- б) невід'ємна зв'язкова ланка між: утворенням та використанням національного доходу;
- в) інструмент розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту (ВВП) та національного доходу, засіб контролю за утворенням та використанням фондів грошових коштів;
- г) економічні грошові відносини, які пов'язані з формуванням та використанням фондів грошових коштів держави, що акумулюються в державній бюджетній системі та централізованих грошових фондах уряду.

4. До сфер фінансової системи належать:

- а) фінанси домогосподарств;
- б) міжнародні фінанси;
- в) фінансовий ринок;
- г) фінанси суб'єктів господарювання;
- д) страховий ринок;
- є) державні фінанси.

5. Фінансовий метод – це:

- а) напрям управління рухом фінансових ресурсів;
- б) комерційні відносини, що пов'язані з вимірюванням витрат та результатів, з матеріальним стимулюванням та відповідальністю за ефективне використання грошових фондів;
- в) результат отримання максимальних доходів при мінімальних витратах капіталу в умовах конкурентної боротьби;
- г) засіб впливу фінансових відносин на господарський процес.

6. Непрямі податки:

- а) встановлюються безпосередньо щодо платника;
- б) встановлюються персонально для конкретного платника;
- в) передбачають оподаткування об'єкта за зовнішніми ознаками;
- г) встановлюються в ціні товарів та послуг.

7. Що таке об'єкт оподаткування:

- а) майно, товари, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), операції з постачання товарів (робіт, послуг) та інші об'єкти, визначені податковим законодавством, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника податкового обов'язку;
- б) це фізична величина, щодо якої нараховується податок;
- в) це вартісна величина, щодо якої нараховується податок;
- г) це особа, на яку законом покладено обов'язок сплачувати податок;
- д) вірних відповідей немає.

8. Превентивна функція страхування проявляється у:

- а) відшкодуванні збитків страхувальника;
- б) не відшкодуванні збитків страхувальника;
- в) проведенні заходів щодо запобігання збитків страхувальника;
- г) відшкодуванні збитків страхувальника, але не у повному обсязі.

9. Франшиза – це:

- а) збитки страхувальника, що підлягають відшкодуванню;
- б) збитки страхувальника, що не підлягають відшкодуванню;
- в) частина збитків страхувальника, яка навмисне не відшкодовується страховиком;
- г) частина збитків страхувальника, яка не підлягає відшкодуванню згідно договору страхування.

10. Страховик, якому прямий страховик передає частину ризику на страхування:

- а) цедент;
- б) ретроцесіонарій;
- в) цесіонарій;
- г) ретроцедент;

11. Підберіть правильну відповідь.

А. Страховий інтерес	1. Галузь страхування, в якій об'єктом страхових відносин є життя, здоров'я і працездатність людини.
Б. Особисте страхування	2. Фізична або юридична особа, що має дозвіл виступати посередником між страховиком і страхувальником і здійснює посередницьку діяльність на страховому ринку від свого імені.
В. Страховий агент	3. Раптовий вплив на тіло застрахованої особи, що призвів до втрати нею працездатності, травматичного ушкодження, каліцтва або смерті.
Г. Страховий брокер	4. Фізична або юридична особа, яка діє від імені страховика і в межах наданих ним повноважень.
Д. Санація	5. Право страховика на висування у меж фактично сплаченої страхувальником суми відшкодування збитку(претензії) до третьої сторони, яка визнана судовими органами винною у настанні страхової події, з метою отримання від неї компенсації завданої шкоди.
Е. Нещасний випадок	6. Система заходів, до яких вдається держава з метою поліпшення фінансового стану та запобігання банкрутства або підвищення конкурентоспроможності суб'єкта.
Є. Регрес	7. Усвідомлена потреба в захисті майна, доходів, життя, здоров'я, працездатності тощо шляхом страхування.

12. Підберіть правильну відповідь.

Визначення	Поняття та терміни
1. Грошові накопичення і доходи, що створюються в процесі розподілу й перерозподілу ВВП й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервного розширеного відтворення та задоволення інших потреб суспільства.	А. Кредит Б. Фінансові ресурси
2. Грошові фонди, що формуються за рахунок фінансових ресурсів та призначені для підготовки умов, що забезпечують задоволення суспільних потреб.	В. Інвестиції Г. Ціна
3. Довгострокові вкладення коштів з метою утворення нових та модернізацію діючих підприємств, освоєння новітніх технологій і нової техніки, збільшення виробництва та одержання прибутку.	Д. Прибуток Е. Фінанси
4. Грошові кошти, що свідомо вилучаються з господарського обороту і призначені для використання у випадках збоїв у процесах суспільного виробництва.	Є. Фінансові резерви Ж. Фонди фінансових ресурсів
5. Економічні відносини, що виникають з приводу формування розподілу та використання централізованих та децентралізованих грошових фондів.	З. Фінансова інформація К. Баланс фінансових ресурсів і витрат в державі

13. Підберіть правильну відповідь.

Податкові категорії	Визначення
А) Платники податку Б) База оподаткування В) Податкові ставки Г) Податковий агент	1. Особа, на яку покладається обов'язок з обчислення, утримання з доходів, що нараховуються (виплачуються, надаються) платнику, та перерахування податків до відповідного бюджету від імені та за рахунок коштів платника податків. 2. Конкретні вартісні, фізичні або інші характеристики певного об'єкта оподаткування. 3. Розмір податкових нарахувань на (від) одиницю (одиниці) виміру бази оподаткування. 4. Фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування, і на яких покладено обов'язок із сплати податків та зборів

14. Суб'єктами фінансових відносин є:

- а) національний дохід і валовий суспільний продукт;
- б) податки, цінні папери, валюта;
- в) держава, підприємства, громадяни;
- г) надходження від державних позик;
- д) грошові доходи.

15. Відмінність між категоріями «фінанси» та «гроші» полягає в:

- а) немає відмінності. Фінанси та гроші – це синоніми;
- б) гроші в ринковій економіці – це загально визнаний абсолютно ліквідний засіб обміну, а фінанси характеризують процес створення й використання фондів грошових коштів;
- в) фінанси використовуються суспільством для накопичення та здійснення інвестицій, а гроші як засіб платежу;
- г) фінанси виконують вартісну функцію (вимірюють масштаб цін), а гроші виконують функцію стимулювання фінансових потоків.

16. Назвіть основні функції фінансів:

- а) фіскальна;
- б) регулююча;
- в) розподільча;
- г) стимулююча;
- д) бюджетна;
- е) контрольна;
- ж) управлінська.

17. Ланка фінансової системи це:

- а) сукупність фондів фінансових ресурсів та взаємозв'язок між ними;
- б) система грошових відносин тієї чи іншої держави;
- в) грошові кошти як елемент економічно-господарського обороту;
- г) виокремлено за певною ознакою частина фінансових відносин.

18. Фінансовий важіль – це:

- а) заохочувальні фонди підприємств, які утворюються з прибутку;
- б) засіб дії фінансового методу;
- в) спеціальні фінансові пільги;
- г) бюджетне фінансування ефективних напрямів розвитку народного господарства;

д) міра матеріального впливу на винних у порушенні законодавства, угод або діючих правил.

19. Податкова система це:

- а) сукупність податків, зборів та інших платежів до бюджету;
- б) сукупність податків, зборів та інших платежів до бюджету та державних цільових фондів;
- в) сукупність податків і податкових платежів, встановлених державою;
- г) сукупність принципів, форм і методів встановлення та сплати податків і податкових платежів, що забезпечують контроль і відповідальність за порушення податкового законодавства;
- д) сукупність податків, зборів та інших платежів до бюджету та державних цільових фондів, а також принципів, форм і методів їх встановлення, що забезпечують контроль і відповідальність за порушення податкового законодавства.

20. Податок на додану вартість (ПДВ) – це:

- а) основна сучасна форма універсального акцизу, котрий встановлюється щодо знову створеної вартості в даного платника, що включає фонд заробітної плати та прибуток;
- б) універсальний акциз, котрий встановлюється щодо знову створеної вартості в даного платника і у яку не входить фонд заробітної плати;
- в) специфічний акциз, котрий встановлюється щодо знову створеної вартості у платника.

21. Які існують форми страхування?

- а) особисте і майнове;
- б) добровільне і обов'язкове;
- в) матеріальне і фінансове;
- г) зовнішнє і внутрішнє.

22. Попит на страхові послуги залежить від:

- а) кількості катастроф у країні;
- б) купівельної спроможності потенційних страхувальників;
- в) ступеню розвитку страхового законодавства;
- г) потреби населення у страховому захисті.

23. Основною статтею витрат страховика є:

- а) витрати на обслуговування процесу страхування;
- б) витрати на утримання страховика;
- в) виплати страхових сум та страхового відшкодування;
- г) відрахування в централізовані страхові резервні фонди.

24. Підберіть правильну відповідь

А. Страхування від нещасних випадків. Б. Нещасний випадок. В. Інвалідність. Г. Тимчасова втрата працездатності. Д. Вигодонабувач. Е. Колективне страхування від нещасних випадків.	1. Особа, визначена страхувальником для отримання належних сум страхових виплат у разі, якщо страхувальник (застрахований) не буде здатний скористатися ними самостійно. 2. Страхування, за якого може укладатися страховий договір за рахунок коштів підприємства, усіх працівників або їх групи. 3. Вид особистого страхування, що традиційно здійснюється з метою надання допомоги застрахованим особам у разі тимчасової або постійної втрати працездатності внаслідок впливу раптової, короткочасної, непередбаченої та незалежної від волі застрахованої особи події; 4. Соціальна недостатність внаслідок обмеження життєдіяльності людини, яка викликана порушенням здоров'я зі стійким розладом функцій організму, що призводить до необхідності соціального захисту і допомоги. 5. Раптова, короткочасна, непередбачена та незалежна від волі застрахованої особи подія, що призвела до травматичного пошкодження, каліцтва або іншого розладу здоров'я людини. 6. Неможливість продовжувати професійну діяльність або виконувати звичайні обов'язки протягом певного проміжку часу.
---	---

25. Вкажіть класифікаційні характеристики груп податків

Класифікаційні характеристики	Податки
А) За характером оподаткування. Б) За економічним змістом. В) За джерелами сплати. Г) Залежновід органу, який стягує та розпоряджається податками. Д.) За порядком формування і використання.	1. Податки на майно, доходи, споживання. 2. Загальнодержавні та місцеві. 3. Прямі і непрямі. 4. Загальні та спеціальні. 5. Що сплачуються з доходу і що включаються у витрати виробництва.

26. Правильно/неправильно

Визначте, правильні (п) чи неправильні (н) твердження.

- 1. Фінанси – економічний інструмент розподілу та перерозподілу ВВП і НД.
- 2. Сутність фінансів полягає в їх функціях.
- 3. На сучасному етапі розвитку фінансів відбувається поступове зростання їх ролі на макрорівні і зниження значення – на макрорівні.

4. Однією з ознак фінансів є рівноправність держави та інших суб'єктів фінансових відносин.
5. Спочатку термін *financia* означав податкові надходження в бюджет.
6. Матеріальна основа фінансів – гроші.
7. Фінанси не є історичною категорією.
8. Суспільне призначення фінансів виявляється у формуванні та використанні грошових фондів держави за допомогою особливих форм руху вартості.
9. Фінанси і гроші мають ідентичний зміст.
10. Фінанси і гроші мають ідентичні функції.
11. За хронологією першою виникла бюджетна ланка фінансової системи.
12. Нерозвинені форми фінансів мали продуктивний характер.
13. Фінанси – вираження розподільної сфери економічних відносин.
14. Регулярне надходження коштів у бюджет досягається шляхом створення фіскального апарату.
15. Структура витрат державного бюджету практично не змінювалася протягом багатьох століть.
16. Всі фінансові відносини є грошовими, але не всі грошові відносини є фінансовими.
17. Фінанси – це сукупність грошових відносин, що виникають у процесі створення валового внутрішнього продукту.
18. Фінанси виконують функцію загального еквівалента – товару, який визначає вартість інших товарів, робіт і послуг.
19. Історичний розвиток фінансів відбувається виключно в економічному напрямі та залежить лише від рівня економічного розвитку держави.
20. Матеріальними носіями фінансових відносин є фінансові ресурси.
27. **До кожного терміну підберіть визначення.**

	термін		визначення
1	Первинний ринок цінних паперів	А	Похідні фінансові інструменти, вартість яких змінюється при зміні процентної ставки, валютного курсу або іншої базисної змінної.
2	Дериватив	Б	Ринок, де виконуються операції випуску в обіг цінних паперів
3	Портфель цінних паперів	В	Цінні папери, згруповані для обліку за їх типом і призначенням
4	Котирування	Г	Організаційна форма ринку на якому здійснюється торгівля цінними паперами.
5	Фондова біржа	Д	Визначення ринкового курсу цінного паперу

28. Що належить до ринку капіталів?

- а) фондовий та валютний;
- б) ринок грошей та довгострокових банківських кредитів;
- в) обліковий, валютний та міжбанківський ринок;
- г) ринок цінних паперів та ринок середньострокових і довгострокових банківських кредитів.

29. До дольових фінансових інструментів належать:

- а) акції, облігації, чеки, векселі;
- б) акції, інвестиційні сертифікати, опціони, облігації;
- в) державні та корпоративні облігації, векселі, чеки;
- г) первинні фінансові інструменти та деривативи;
- д) акції, паї, інвестиційні сертифікати.

30. До кожного терміну підберіть визначення.

	Термін		Визначення
1	Цінний папір	А	Акція з нефіксованим дивідендом, розмір якого визначається загальними зборами акціонерів після сплати фіксованого відсотка власникам інших акцій.
2	Акція	Б	Цінний папір, що приносить доход у вигляді відсотка.
3	Акція проста	В	Бланк цінного паперу, що видається його власнику і містить реквізити та назву виду цінного паперу і засвідчує право власності на цінний папір.
4	Акція привілейована	Г	Грошовий документ, що свідчить про надання позики, або придбання власником права на частину майна
5	Облігація	Д	Цінний папір, що засвідчує участь у статутному капіталі акціонерного товариства
6	Сертифікат	Е	Акція, дивіденди якої фіксуються у вигляді твердого відсотка, виплачуваного в першочерговому порядку, незалежно від розміру прибутку компанії

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Шляхи перебудови фінансових відносин у період формування ринкової економіки України.
2. Роль фінансової системи у забезпеченні фінансової стабілізації.
3. Фінансовий механізм, його складові елементи і загальна характеристика.
4. Удосконалення фінансового механізму в Україні у період формування ринкової економіки.
5. Державний фінансовий контроль і його роль у забезпеченні фінансової дисципліни.
6. Податкова політика на сучасному етапі.
7. Податкова система на сучасному етапі.
8. Наукові основи побудови податкової системи держави з ринковою економікою.
9. Оцінка податкового законодавства України на сучасному етапі.
10. Організація податкової служби і контрольної роботи в Україні.
11. Переваги і недоліки системи прямого оподаткування.
12. Переваги і недоліки системи непрямого оподаткування.
13. Оподаткування прибутку підприємств та організацій.
14. Проблеми акцизного оподаткування підприємств.
15. Вплив прибуткового оподаткування на заощадження громадян.
16. Роль місцевих податків у податковій системі України.
17. Проблеми вдосконалення місцевого оподаткування в Україні.
18. Необхідність, зміст і роль бюджету в Україні.
19. Реформування міжбюджетних відносин.
20. Бюджетний дефіцит: причини, наслідки, методи управління.
21. Бюджетна політика у галузі державних фінансів.
22. Державний борг України: сучасний стан та перспективи його скорочення.
23. Зовнішній державний борг у країнах з перехідною економікою.
24. Державне регулювання фінансового ринку в Україні.
25. Фондовий ринок в Україні: сучасний стан, перспективи розвитку.
26. Біржовий та позабіржовий ринок паперів в Україні.
27. Стимулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.
28. Медичне страхування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.
29. Фінансове забезпечення економічного та соціального розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС «Бакалавр», с. т. Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»	Кафедра Фінансів 2021-2022 навчальний рік	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни «Фінанси»	Затверджую Зав. кафедри (підпис) Давиденко Н.М. (під) 2021 р.
Екзаменаційні запитання			
1.Що слід розуміти під державною фінансовою політикою? Яка її мета? Яким чином здійснюється?			

2. Що являють собою фінансові ресурси підприємства як категорія ? Значення фінансових ресурсів.
Тестові завдання різних типів
1.Поняття фінансовий менеджмент застосовується переважно до: 1.управління фінансами підприємств; 2.управління фінансами держави; 3.управління фінансами населення; 4. всіх
2.Основною установою, що регулює функціонування ринку цінних паперів є: 1. Національний банк України; 2.Фонд державного майна України 3. Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку; 4. Міністерство фінансів України
3.Прибуток підприємства використовується на цілі: 1. сплати податків; 2. створення резервного фонду; 3. виплату дивідендів; 4.поповнення статутного фонду; 5.на розвиток підприємства 6. усі разом(1-5); 7. на жодну з них
4. Яка риса є обов'язковою для характеристики домогосподарства: 1. спільне проживання на одній площі; 2. спільна праця; 3. спільний бюджет; 4. наявність спільних дітей.
5. Комплекс заходів по захисту інтересів держави у сфері зовнішнь – економічної торгівлі із застосуванням системи певних платежів або певного режиму носить назву...
6. Усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку називаються.....
7. Частина прибутку, яка виплачується підприємством на користь власників корпоративних прав має назву
8. Система принципів, методів, засобів і форм організації фінансових відносин називається
9. Митна політика може реалізуватися у формі:
1. протекціонізму; 2. вільної торгівлі із використанням тарифних і нетарифних інструментів регулювання.
10. Бюджетний дефіцит - це перевищення

8. Методи навчання

При викладанні дисципліни передбачено застосування традиційних, активних та інтерактивних методів навчання:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- самостійна робота з підручниками та періодичними виданнями;
- опрацювання законодавчих та інструктивна- нормативних матеріалів;
- робота зі словником термінів з курсу «Фінанси»;
- опрацювання тестів для самостійного вивчення та самоконтролю;

- підготовка рефератів та їх презентація;
- складання комплексного (або тематичного) фінансового кросворду;
- робота в конкурентних групах;
- рольові ігри;
- розв'язання кейсів;
- запрошення на заняття представників різних сфер фінансів;
- обговорення художніх творів щодо фінансових проблем із запрошенням практиків - успішних фінансистів;
- підготовка і захист курсової роботи.

9. Форми контролю

Поточний контроль - опитування, модульний контроль, виконання роботи в конкурентних групах, виконання ролей у рольових іграх, фінансовий диктант; **рубіжний контроль**- у вигляді модульного контролю за засвоєнням понятійного апарату, теоретичних питань і тестів, робота в Moodle; **підсумковий контроль** у формі іспиту.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання студента відбувається відповідно до положення «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 20.02.2015р. протокол №6 з табл..1

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни **R_{дис}** (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації **R_{ат}** (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **R_{нр}** (до 70 бал): **R_{дис} = R_{нр} + 0,3R_{ат}**

11. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Фінанси» для підготовки фахівців ОС «бакалавр», скороченого терміну навчання

12. Рекомендована література

Базова

1. Фінанси. Підручник / за ред..С. І. Юрія і В. М. Федосова. 2008. 611 с.
2. Давиденко Н. М., Данилевська-Жугунісова О.Є. Підручник Фінанси. К.:ТОВ ЦП Компринт, 2014. 544с.
3. Фінанси: курс для фінансистів. Навч. посібник / за ред. В. І. Оспіщева, К.: Знання, 2008. 562 с.
4. Фінанси: курс для фінансистів. Підручник / за ред. П. Ю. Буряка, О. Б. Жихор К.:

Знання, 2010. 528 с.

5. Худолій Л. М. Теорія фінансів. К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2003. 252 с.

6. Говорушко Т.А. Фінанси для фінансистів: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2013. 612с.

Допоміжна література

1. Василик О.Д. Теорія фінансів.: К, 2000.
2. Фінанси сільськогосподарських підприємств (посібник з питань фінансових відносин у ринкових умовах) / за ред. М. Я. Дем'яненка. К.: ІАЕ, 2000. 604 с.
3. Данілов О.Д., Серебрянський Д.М. Фінанси у запитаннях і відповідях, К.: 2008. 528с.
4. Закон України "Про страхування" від 07.03.1996. №18 зі змінами і доповненнями.
5. Закон України "Банки і банківську діяльність" від 20.03.2001 зі змінами і доповненнями// Закони України .К: 1996. Т. 1.
6. Закон України "Про цінні папери і фондову біржу" від 18.06.91 №1201-ХІІ/Відомості Верховної Ради України. 1998 № 16.
7. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. К.: "Юридичний світ" 2011.-576с.
8. Бюджетний Кодекс України
9. Головач А. В., Захожай В.Б. Фінансова статистика (з основами теорії статистики) Навч. посіб. К. : МАУП, 2002
10. Александрова М. М. Страхування: Навч.-метод, посіб. К.: ЦУЛ, 2000. 280 с.
11. Залетов О.М. Страхування: Навч. посіб. / за ред. д-ра екон. наук О. О. Слюсаренко. К.: Міжнар. агенція "Бізон", 2003. 320 с.
12. Залетов О.М. Убезпечення життя: Монографія. К.: Міжнар. агенція "Бізон", 2006. 688 с.
13. Реверчук С.К., Сива Т.В., Кубів С.І., Вовчак О.Д. Історія страхування: Підручник / за ред. С.К. Реверчука. К.: Знання, 2005. 213 с.
14. Мних М. В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика: Підручник. К.: Знання України, 2006. 284 с.
15. Ротова Т. А., Руденко Л. С. Страхування: Навч. посіб. К.: КДТЕУ, 2001. 400 с.
16. Страхування: Підручник / Кер. авт. колективу і наук. ред. С.С. Осадець. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2002. 599 с.
17. Хавтур О.В. Моніторинг фінансового потенціалу вітчизняних страховиків // Вісник ТАНГ. 2004. № 6.
18. Хавтур О.В. Оптимізаційні моделі управління інвестиційними ризиками страхових компаній. Світ фінансів. 2005. № 2.
19. Шумелда Я. Страхування: Навч. посіб. для студ. екон. спец. Т.: Джура, 2004. 280 с.
20. Господарський кодекс України. К.: Київ, правда, 2003. 194 с.
21. Закон України "Про об'єднання громадян" Відомості Верховної Ради України. 1992. № 34.
22. Закон України "Про страхування" Відомості Верховної Ради України, 2002. №7.
23. Зятковський І.В. Фінанси суб'єктів господарювання в умовах інститут-ціональних перетворень: Монографія. Т.: Екон. думка, 2006. 388 с.
24. Зятковський І.В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посіб. Т.: Екон. думка, 2003. 356 с.
25. Зятковський І.В. Фінансове оздоровлення підприємств: теорія і практика: Монографія. Т.: Екон. думка, 2003. 344 с.
26. Фінанси підприємств: Навч. посіб. К.: Центр навч. л-ри, 2004. 460с.
27. Партин Г.О., Загородній А.Г. Фінанси підприємств. Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доопр. К.: Знання, 2006. 379 с.
28. Гриньова В.М., Коюда В.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. 3-тє вид. К.: Знання, 2006. 423 с.
29. Фінанси підприємств: Підручник Кер. авт. колективу і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 4-те вид., перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2002. 571 с.

30. Бех Г.В., Дмитрик О.О., Криницький В.Є. Фінансове право України: Підручник. / за ред. М.П. Кучерявенка. К.: Юрінком Інтер, 2004. 320 с.

31. Цивільний кодекс України: Офіційний текст. К.: Кондор, 2004. 402 с.

13. Інформаційні ресурси

Інтернет-ресурси:

- Верховна Рада України **URL:** <http://www.rada.gov.ua.ru>;
- Міністерство фінансів України **URL:** <http://www.minfin.com.ua>;
- Кабінет Міністрів України **URL:** <http://www.kmu.gov.ua>;
- НБУ **URL:** <http://www.bank.gov.ua/>;
- Ліга страховиків України **URL:** <http://www.uainsur.com/>;
- Пенсійний фонд України **URL:** <http://www.pfu.gov.ua/>;